

ФУНКЦІОНУВАННЯ АВІАНОМІНАЦІЙ НА ПОЗНАЧЕННЯ НАДЛЕГКИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ У СУЧАСНИХ МЕДІЯХ

У період значних соціальних потрясінь, як своєрідна реакція на них, стрімко розвивається мовотворчість, у тому числі термінологічна. В авіаційній терміносистемі до таких номінацій (як нововиниклих, так і актуалізованих або запозичених з інших мов) належать назви літальних апаратів. У воєнний час особливої ваги набувають новітні авіаційні технології, які стають основою появи безпілотних літальних апаратів (далі – БПЛА), чи дронів, які виконують надзвичайно широкий спектр функцій: аерофотознімання, стеження і розвідка, ведення бойових дій (ударні дрони-камікадзе) та ін.

На основі створеної нами класифікації [4, с. 78–84], досліджувані ЛА відносимо до надлегких літальних апаратів, спираючись на загальний ієрархічний критерій мікрогруп лексики [2], адже поняття в кожній галузі знання організовані системними зв'язками. З одного боку, поняттєвому апарату відповідає система лексичних номінацій, а кожна лексична одиниця відбиває не тільки суттєві ознаки окремого поняття, але й об'єктивні зв'язки між ними та вказує на місце поняття в системі.

Лексико-семантична система української науково-технічної термінології, й авіаційної зокрема, – один із ярусів мовної структури, що складається зі слів та їхніх значень. Таким чином, поява нових назв у значному сегменті авіаційної термінології – літальних апаратів важчих за повітря – свідчить про важливість і перспективи розвитку галузі безпіотної авіації. І хоч значна кількість таких слів не ввійшла до сфери користування всіх носіїв тієї чи тієї мови, проте частина їх знайшла місце в системі лексики мови, спричинивши в ній низку відповідних змін. Фіксування нових

слів вносить не тільки кількісні зміни в лексику, вона спричиняє в ній глибокі якісні зміни, зокрема в тематичному групуванні.

До найпоширеніших номінацій БПЛА, які найчастіше трапляються у медіях останнім часом, належать: *дрон*, *коптер* (із першим числовим компонентом-латинізмом: *квадро-*, *окто-*, *гекса-*, або компонентом *мульти-*). Автори статті у «Великій українській енциклопедії» подають таке визначення і етимологію лексеми *дрон*: «від англ. *drone* — *трутень*; *монотонний низький глухий звук* — *літальний апарат, здатний виконувати політ без фізичної присутності людини-пілота на борту*» [3].

Розглядувана лексема має значне поширення в інтернетному середовищі, особливо у новинних матеріалах: «*Дрони – один з найефективніших засобів ураження ворожих сил в арсеналі українського війська. Тому важливо, щоб українські військові не лише вміли керувати дронами, а й мали необхідні інженерні навички по збірці, сервісу та ремонту FPV-дронів*» (Дж.,1).

Із наведених назв за способом творення дещо вибивається лексема *трикоптер*, яка утворена поєднанням цифри *три* та згадуваного запозичення *коптер*. Останнє слово є усіченням від запозичення *гелікоптер* (утвореного поєднанням грецького *έλιξ* – «спіраль, гвинт», та латинського *pteros* – «птаха» [1, с. 146]. У мережі наявна значна кількість сайтів, які містять різну інформацію про БПЛА і де можна знайти детальне пояснення особливостей такого безпілотної: «*Головний недолік тригвинтового вертольота – нестійкий і ненадійний політ. Якщо хоча б один мотор вийде з ладу, така радіокерована «пташка» миттєво впаде на землю. Трикоптери в дії майже не відрізняються від гелікоптерів, можуть ризикати, зависати, розвертатися, робити перевороти*» (Дж., 2).

Аналогічно, поєднанням числового компонента *окто-* (зі значенням вісім) та усічення *коптер* утворена інша назва БПЛА – *октокоптер*. Наприклад, *октокоптер українського виробництва під назвою R18 вперше здійснив політ у 2019 році та зміг знищити російські цілі на мільйони доларів, скинувши вибухівку вагою до п'яти кілограмів* (Дж., 3).

Досліджувані лексеми в українській мові мають значну продуктивність, це доводить наявність похідних слів: *дронар* (пілот БПЛА), *дронарня* (майстерня з вироблення БПЛА), *дронаріум* (навчальний центр для пілотів дронів), а також ненормативних розмовних варіантів – *дроновод* та *дронщик* (пілоти дронів).

Отже, сучасна авіаційна терміносистема інтенсивно поповнюється новою лексикою – запозиченнями. Ці слова активно інтегруються в українськомовне середовище, адаптуючись до українського словотвору, що зумовлено різними чинниками: уніфікацією номінативних моделей, або виразнішим, точнішим найменуванням. Основним для його закріплення в терміносистемі є часовий аспект (шлях від першої появи до кодифікації у лексикографічних працях).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойків І., Ізюмов О., Калишевський Т., Трохименко М. Словник чужомовних слів. Репринт з 2-го переробл. вид. 1955 р. Київ : Музей І. Гончара, вид. фірма “Родовід”, 1996. – С. 146.
2. Векуа Н. В. Лексико-семантична система української мови. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15968/Vekua.pdf?sequence=1> (дата звернення: 14.04.2024)
3. Мартинюк О. Р., Опенько П. В. Безпілотний літальний апарат (О. Р. Мартинюк, П. В. Опенько). Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Безпілотний літальний апарат \(О. Р. Мартинюк, П. В. Опенько\)](https://vue.gov.ua/Безпілотний_літальний_апарат_(О.Р.Мартинюк,_П.В.Опенько)) (дата звернення: 14.04.2024).
4. Халіновська Л. А. Українська авіаційна термінологія: формування і функціонування: Монографія. Київ : КММ, 2017. С. 78– 84.

Джерела

1. Інформаційне агентство УНІАН: вебсайт. URL: <https://www.unian.ua/society/dronarnya-gotuye-inzheneriv-bpla-zapidtrimki-favbet-tech-12557742.html>
2. PLANETA HOBBY: <https://modelistam.com.ua/ua/trikopter-ili-kvadrokopter-problema-vybora-a-168/>.